

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

МІЩЕНКО РОМАН ІВАНОВИЧ

УДК 351.82:339.13

**ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНИХ
ЗАКУПІВЕЛЬ В СУЧАСНИХ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління**

Чернігів - 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національній академії державного управління при Президентіві України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління, професор **Миколайчук Микола Миколайович**, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, завідувач кафедри економічної та фінансової політики.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор **Іваницька Ольга Михайлівна**, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», в.о. завідувача кафедри теорії та практики управління;

доктор наук з державного управління **Шестаковська Тетяна Леонідівна**, Національний університет «Чернігівська політехніка», доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій.

Захист відбудеться «28» вересня 2021 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 79.051.05 у Національному університеті «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «27» серпня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат наук з державного управління

О. Л. Петрик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В Україні з 2015 року активно впроваджується реформа сфери публічних закупівель. Основним завданням реформи є приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Європейського Союзу відповідно до взятих на себе зобов'язань згідно Угоди про асоціацію та Світової організації торгівлі, а також створення й розвиток системи електронних закупівель для мінімізації корупційних проявів. Підвищення рівня прозорості дій замовників та відповідальності посадових осіб є головним чинником виявлення та запобігання корупції. Прозорість сфери публічних закупівель означає інформування ринку про заплановані та укладені договори, опублікування всіх необхідних умов та вимог до потенційних учасників та виконавців договорів, своєчасної та повної звітності щодо проведених процедур та виконання укладених договорів. Прозорість сфери публічних закупівель також передбачає опублікування нормативної бази, детальних рекомендацій, роз'яснень, методик та стандартів, відповідних рішень щодо процедур закупівлі. Передбачувані правила, прості умови участі у процедурах, стандартні документи, чіткий розподіл відповідальності між інституціями, фахівцями та контролюючими органами обмежують можливості посадових осіб приймати необґрунтовані чи неправомірні рішення щодо закупівлі товарів, робіт чи послуг і, таким чином, знижують ризики корупції. Ефективне функціонування сфери публічних закупівель є необхідною умовою для формування стійкої та ефективної економічної моделі країни. Міжнародна спільнота визнала реформу публічних закупівель в Україні однією з найуспішніших реформ, але попри досить широке визнання, ця реформа, як і більшість реформ в Україні, зіштовхнулася зі значним опором та спричинила палкі дискусії. Наразі триває процес відпрацювання механізмів використання електронних засобів, на всіх стадіях здійснення публічних закупівель та відповідно потребує детального вивчення основних процесів для формування ефективних механізмів управління сферою публічних закупівель.

Теоретичним питанням дослідження різних аспектів публічних закупівель присвятили свої роботи вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема в аспекті теорії та методології аналізу системи публічних закупівель варто відзначити дослідження М. Галушцака, П. Германчука, О. Овсянюк-Берданіної, Г. Пінькаса, А. Храмкіна, О. Шатковського; поняття «публічні (державні) закупівлі» в аспекті підвищення ефективності державного управління були предметом вивчення таких дослідників як Д. Бойкін, О. Критенко, М. Миколайчук, С. Науменко, А. Оліфер, Я. Петруненко, Г. Севостьянова, Н. Ткаченко, Ю. Уманців, Ю. Фалко, Т. Шестаковська. Окремі питання економічної складової системи публічних закупівель розкрито у працях О. Бабаніна, М. Голованенко, В. Зубара, О. Іваницької, О. Клювак, І. Розпутенка, В. Смиричинського; проблеми організації ресурсних можливостей та управління процесом закупівель досліджували П. Андреев, Т. Бедфорт, В. Бровкін, О. Василик, А. Віль, Д. Вотерс, В. Геєць, Дж. Гелбрейт, А. Грищенко, Б. Данилишин, В. Дмитрієв, О. Кальман, Л. Кириченко, Ю. Кілієвич, Т. Корнякова, О. Коротич, В. Морозов, Н. Нижник, К. Павлюк, Р. Рудніцька, В. Семенюк, В. Симоненко,

Дж. Стігліц, Ю. Туркова. Механізми публічних закупівель, їх виокремлення щодо економічної ефективності, правового забезпечення, інституційного функціонали стали предметом дослідження І. Банасевич, Ю. Ганушака, Н. Головка, Н. Дроздової, В. Зубара, В. Карасьової, П. Мавроїдіса, О. Мостового, Н. Піроженко, О. Покрещука, В. Пономарьова, Д. Скриньки, Ф. Тріонфетті, О. Турченко, В. Федоровича, О. Шатковського, О. Юлдашева.

Незважаючи на вагомий внесок науковців у розробку теоретичних та методологічних засад досліджень здійснення публічних (державних) закупівель на міжнародному рівні, загальнодержавному та на рівні регіону, сьогодні залишається потреба в дослідженні процесу організації контролю за цільовим використанням коштів державного бюджету, шляхів підвищення ефективності функціонування системи публічних закупівель в Україні з метою економії державних коштів та забезпечення вільного конкурентного середовища загалом, а, відтак, визначенні ефективних механізмів державного регулювання публічних закупівель, удосконаленні організаційно-правових засад щодо їх функціонування. Це обґрунтовує необхідність подальшого наукового пошуку, орієнтованого на встановлення правової відповідності процесу здійснення публічних закупівель в умовах світової фінансової кризи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної теми Національної академії державного управління при Президентові України – «Геоетнономічна політика України» (державний реєстраційний № 0109U003018), де автором було запропоновано необхідність оптимізації логістичних механізмів закупівель для забезпечення сталості цін і мінімізації економічних втрат для всіх зацікавлених сторін (замовника-держави-постачальника).

Мета дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних геоетнономічних умовах та розробці практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Досягнення окресленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- узагальнити науково-теоретичні підходи до дослідження системи публічних закупівель, виокремити механізми її забезпечення в сучасних геоетнономічних умовах;
- окреслити найбільш дієві механізми публічних закупівель, розкрити закономірності їх взаємозалежності в єдиній системі процедур;
- дослідити чинне законодавство України про публічних закупівлі, з'ясувати ступінь його відповідності нормам права демократичних країн;
- охарактеризувати зарубіжний досвід з метою визначення уніфікованих рис системи публічних закупівель та визначити можливості його імплементації в Україні;
- сформулювати критерії ефективності механізмів публічних закупівель в сучасних геоетнономічних умовах за результатами впровадження механізму електронних закупівель;
- запропонувати методологію моніторингу ефективності публічних закупівель;

- виявити проблеми здійснення підготовки спеціалістів у сфері публічних закупівель, запропонувати напрями та шляхи підготовки професійних кадрів у відповідній сфері;

- розробити пропозиції та рекомендації щодо формування ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних гео економічних умовах.

Об'єктом дослідження є система управління публічними закупівлями як складова частина економічної політики України.

Предметом дослідження є формування ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних гео економічних умовах.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, які ґрунтуються на сучасних теоретико-методологічних підходах, що дало змогу забезпечити авторську концепцію дослідження та вирішити комплекс сформульованих завдань, зокрема: використання неокласичного, кейнсіанського, інституційного, неоінституціонального підходів дозволило концептуально дослідити роль держави як суб'єкта договірних відносин; інституційний підхід було використано для аналізу системи публічних закупівель, що дозволив визначити можливості для оцінки поточного стану даної сфери та прийняття рішень щодо її вдосконалення; функціонально-структурний аналіз застосовано при дослідженні функціонування системи публічних закупівель та її складових, при виявленні недоліків у структурній побудові та пошуку шляхів розвитку організаційно-правового механізму її управління; системний підхід у сукупності взаємопов'язаних аспектів забезпечує можливість аналізу особливостей функціонування ефективного механізму управління системою публічних закупівель; порівняльний і статистичний аналіз, за допомогою якого вивчалася і узагальнювалася практика здійснення публічних закупівель в ЄС, в його державах-членах, в Україні використано з метою характеристики фактів і явищ, оцінки стану, тенденцій та шляхів подальшої ефектизації механізмів управління системою публічних закупівель.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дослідження, що характеризують наукову новизну одержаних результатів та виносяться на захист, полягають у наступному:

у перше

- обґрунтовано запровадження конкурентних механізмів публічних закупівель в сучасних гео економічних умовах у їх взаємозалежності від процедури закупівлі в єдиній системі акомодатії, що доведено ознакою ефективності здійснення публічних закупівель за умови, що ринок через притаманні йому механізми самостійно забезпечує найкращий продукт за найменшу ціну; в результаті чого запропоновано адаптацію механізмів здійснення електронних закупівель відповідно до вимог і правил Світового банку шляхом переходу до електронного формату, забезпечення змагальності на конкурентних засадах з максимальним залученням представників бізнесу з метою досягнення економії часових та бюджетних ресурсів, мінімізації правових і організаційних порушень, запобігання корупційним проявам, можливістю оскарження неправомірних рішень, забезпеченістю прав усіх учасників, визначення алгоритмів дій уповноважених осіб при здійсненні закупівель задля їх ефективності тощо;

удосконалено:

– методологію моніторингу ефективності публічних закупівель з урахуванням принципів інституційної взаємозалежності «держава, бізнес, громадянське суспільство»; технологій якісної та кількісної відповідності надання товарів, робіт і послуг; доцільності та економічної обґрунтованості прийнятих рішень; критеріального підходу до оцінки ефективності на основі індекс-ризик; системної стратегізації внутрішнього контролю для кожного замовника; механізмів відшкодування збитків тощо, що орієнтована на виявлення невідповідностей здійснення процесуальних дій та упередження корупційних ризиків і має на меті забезпечення правильного застосування наднаціональних Директив у сфері публічних закупівель та кількісну перевірку ступеня використання уніфікованого на рівні ЄС механізму публічних закупівель. Доведено необхідність належної координації діяльності Рахункової Палати України та Державної аудиторської служби України в частині процедурної діяльності та унормування повноважень контролю;

– виокремлення специфіки здійснення публічних закупівель в сучасних гео економічних умовах як напрямів удосконалення організації й функціонування сучасної системи публічних закупівель в Україні на державному рівні шляхом поєднання національного та регіонального показників в межах національних порогів задля оптимізації логістичних процесів з метою якості товарів, робіт, послуг та раціонального використання й економії бюджетних коштів; на наддержавному рівні – проведення та здійснення наднаціональних закупівель у міжнародному просторі при будівництві, ремонті, реконструкції важливих інфраструктурних та соціальних об'єктів, забезпеченням високотехнологічним обладнанням суб'єктів соціальної сфери в умовах абсолютизації ефективності процесу та механізмів – правова ефективність, економічна ефективність, ефективність результату, ефективність часу;

– наукові підходи до формування моделі професійної підготовки спеціалістів у сфері публічних закупівель, з урахуванням зарубіжного досвіду й сучасної української практики на основі структурування особливостей їх мотиваційного забезпечення та відповідно до прогностичної ситуативності суспільно-політичних та гео економічних факторів;

набуло подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат проблемного поля дослідження шляхом визначення поняття «механізми публічних закупівель» як набір певних стандартизованих алгоритмів дій усіх суб'єктів процесу закупівель для ефективного їх проведення; уточнення понять «ефективність публічних закупівель» в частині доповнення їх значенням забезпечення максимальної прозорості шляхом створення належних і рівних умов для всіх учасників у сфері публічних закупівель та можливості висвітлення корупційних явищ суб'єктами громадянського суспільства; «електронні закупівлі» щодо максимального переведення документації в електронний формат з урахування вимог та норм вітчизняного законодавства; «публічні закупівлі» в частині врахування їх сталості на етапах планування закупівель та формування тендерної документації;

– уточнення критеріїв ефективності механізмів публічних закупівель, в результаті чого доведено по-перше, необхідність їх доповнення критеріями – геоекономічний фактор логістичних процесів на регіональному рівні; своєчасність поставки товарів, робіт і послуг; гарантійне обслуговування; досвід виконання відповідних робіт; по-друге, розширення підкритеріями – поєднання кількості / якості залежно від успішно реалізованих проектів та складності закупівлі без обмеження конкурентності; отримання якісного продукту за найнижчою ціною; по-третє, ранжування критерію якості в кожному окремому випадку; по-четверте, розробка відповідної методики та методології, затвердження на законодавчому рівні з урахування використання електронної системи закупівель;

– обґрунтування необхідності впровадження механізму електронних закупівель, що потребує удосконалення наступних його складових: стандартизація набору вимог для скорочення часових витрат задля мінімізації вимог для формування повного пакету документів; співставність суб'єктного фактору та уніфікація процедури оскарження, унормування повноважень та функціоналу Антимонопольного комітету України; розробка та запровадження єдиного алгоритму дій;

– адаптація відповідності вітчизняного законодавства європейським нормам і стандартам з урахуванням кращого європейського досвіду щодо необхідності покращення оптимального використання коштів у державному секторі (спрямування аудитів на перевірку фактичної потреби у певній закупівлі; забезпечення результату процедури закупівлі оптимальному співвідношенню ціни та якості), здійснення аудитів законності певних закупівель (за ініціативою зовнішнього ревізійного органу, переважно незалежного від Уряду та підзвітного парламенту), досягнення довіри громадськості до державного сектору (проведення процедури витрат бюджетних коштів максимально гласно та відкрито). Такий підхід регламентує розміщення державних замовлень за трьома рівнями законодавчого регулювання: міжнародним, законодавством ЄС та національним.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції автора можуть бути використані при вдосконаленні чинного законодавства України про публічні закупівлі, при здійсненні науково-дослідної діяльності для поглиблення знань про інститут публічних закупівель, а також мають прикладне значення в контексті безпосереднього здійснення органами державної влади, органами місцевого самоврядування публічних закупівель товарів, робіт, послуг. Так, оригінальні методики й практичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, використовувалися в діяльності Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу (довідка № 162/0/94-13 від 30.12.2013 р.) в сенсі розуміння застосування наднаціональних Директив у сфері публічних закупівель та кількісної перевірки ступеня використання уніфікованого на рівні ЄС механізму публічних закупівель, зокрема, під час планування закупівель, підготовки бюджетного запиту та безпосередньо під час проведення процедур закупівель; при розробці Навчальної програми тематичного семінару підвищення рівня професійної

компетентності державних службовців з питань державного регулювання закупівель в умовах реалізації адміністративної реформи (2012 р.) та підготовці посібника «Державне регулювання закупівель в умовах реалізації адміністративної реформи» (2012 р.); Чинадіївської селищної ради Мукачівського району Закарпатської області (довідка № 02-15/165 від 20.01.2021 р.) щодо організації закупівельної діяльності при плануванні та проведенні процедур закупівель, послідовності дій при публікації інформації в електронній системі; Виконавчого комітету Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області (довідка № 493-02-19-21 від 12.02.2021 р.) під час формування та впровадження оптимальної та ефективної управлінської структури новоствореної громади; підготовки уповноважених осіб у сфері публічних закупівель для забезпечення потреб Гірської сільської ради Бориспільського району Київської області; підвищення кваліфікації працівників структурних підрозділів при проведенні спеціалізованого семінару організації діяльності уповноважених осіб щодо ефективного і правильного адміністрування закупівель; проведення електронних закупівель; Національної академії внутрішніх справ (довідка № 29-04 від 29.04.2021 р.) для вдосконалення існуючих механізмів здійснення публічних закупівель, зокрема в навчально-науковому процесі Національної академії внутрішніх справ під час підготовки спеціалістів Державної аудиторської служби України та працівників Національної поліції України пр. проведенні спеціалізованих семінарів і Інституті підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації. Основні положення дисертації можуть бути використані при викладанні нормативних і спеціальних курсів з проблем публічного управління, взаємодії державної влади з організаціями міжнародної технічної допомоги, місцевого самоврядування.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним дослідженням автора. Висновки, пропозиції та рекомендації, що характеризують наукову новизну, одержані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Положення, результати, які використані в дисертації, обговорювалися на засіданнях кафедри економічної політики та врядування Національної академії державного управління при Президентові України. Основні ідеї, положення, висновки дисертаційної роботи були оприлюднені на науково-практичних конференціях, зокрема, за міжнародною участю та всеукраїнських: «Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики» (Київ, 2011), «Наука як ресурс модернізації стратегії держави» (Київ, 2011), «Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика» (Одеса, 2011), «Дні інформаційного суспільства – 2012» (Київ, 2012), «Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни» (Київ, 2012), «Модернізація державного управління та європейська інтеграція України» (Київ, 2013), «Координати управління» (Івано-Франківськ, 2013), «Регіональна політика та регіональний розвиток в Україні» (Одеса, 2015), «Сучасна парадигма публічного управління» (Львів, 2019, 2020 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 29 наукових працях, з яких: 5 статей у наукових фахових виданнях з державного управління, 2 зарубіжні публікації, 6 тез у матеріалах науково-комунікативних заходів, 3 публікації в інших наукових виданнях за напрямом дослідження, 13 праць навчально-методичного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 12,3 друк. арк.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінку, з них 191 сторінка основного тексту. Список використаних джерел налічує 213 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет і основні завдання дисертації, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** – «*Науково-теоретичні засади дослідження механізмів публічних закупівель*» – узагальнено результати наукових досліджень з державного управління у сфері публічних закупівель; досліджено зміст, функції та принципи державного управління механізмів публічних закупівель.

Доведено, що ефективно функціонуюча система публічних закупівель є одним з найважливіших інструментів державного регулювання економічного розвитку країни, функції якого не обмежуються забезпеченням ефективного й раціонального витрачання державних коштів, а поширюються на створення умов для розвитку конкурентного середовища, нових інформаційних технологій, запобігання проявам корупції; розвитку будівництва соціально важливих об'єктів, довіри громадськості; політики стимулювання виробників, що забезпечує управління зайнятістю населення; регулювання процесів формування і виконання державного та місцевого бюджетів; здійснення програм підвищення суспільного добробуту в цілому.

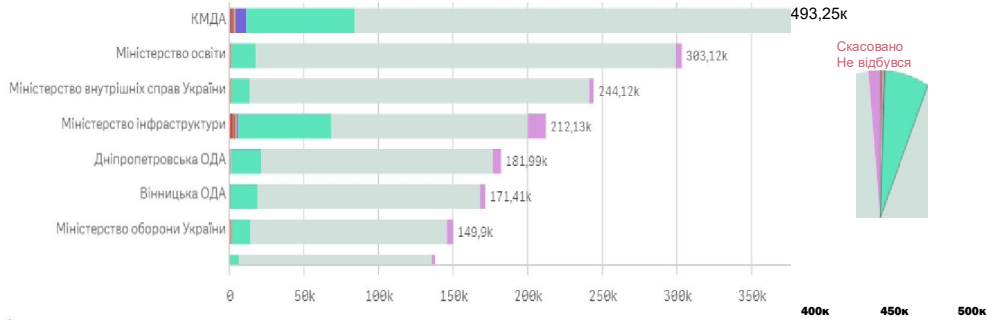
Запропоновано авторське визначення поняття «система публічних закупівель» – законодавчо врегульована система в межах якої здійснюється діяльність з придбання товарів, робіт, послуг, що спрямована на задоволення державних потреб і заснована на принципах добросовісної конкуренції серед учасників торгів, з метою ефективного і раціонального витрачання державних коштів; та поняття «механізми публічних закупівель» – набір певних стандартизованих алгоритмів дій усіх суб'єктів процесу закупівель для ефективного їх проведення; уточнення поняття «публічні закупівлі», «ефективність публічних закупівель», «електронні закупівлі» на основі аналізу принципів, завдань, процесів та інституційного середовища.

Розглянуто систему публічних закупівель залежно від очікуваної вартості та кількості процедур, що дозволило в динаміці показати загальні підходи до забезпечення ефективності публічних закупівель в цілому (рис. 1).

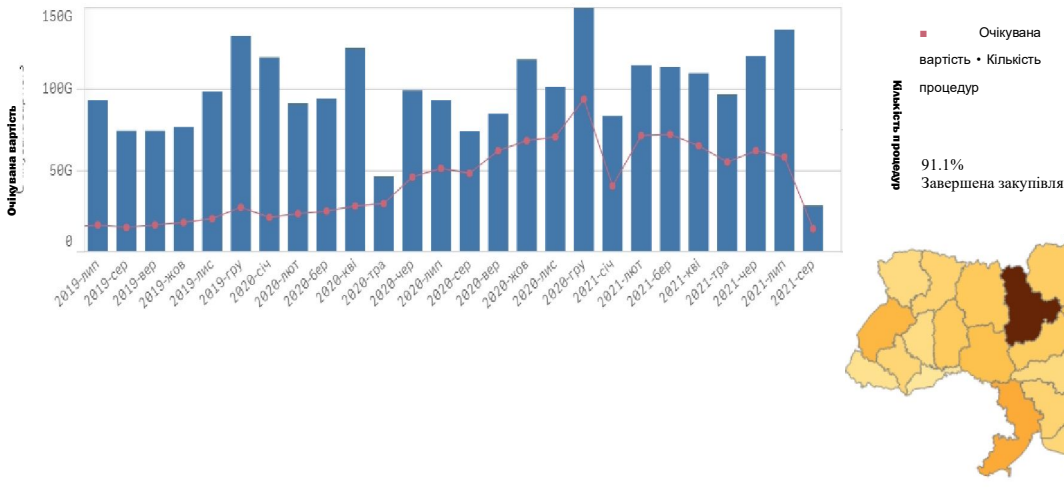
Доведено, що ефективність публічних закупівель та раціональне використання державних коштів сприятиме запровадженню відповідних стандартів для управління процесом проведення процедур закупівель, у тому числі, за умови дотримання чинних правил проведення публічних закупівель державними органами, комерційними організаціями та їх представниками на усіх етапах самої процедури. Крім того, ефективність буде досягнута лише в тому випадку коли за процесом проведення закупівель буде здійснюватись і аналіз і контроль. Відтак, підвищення ефективності функціонування системи публічних закупівель доцільно забезпечується завдяки розвитку його важливої складової, а саме впровадження механізму електронних закупівель.

КІЛЬКІСТЬ ПРОЦЕДУР 10,74 млн ЕКОНОМІЯ 190,59 млрд	КІЛЬКІСТЬ ОРГАНІЗАТОРІВ 52,89 тис ОЧІКУВАНА ВАРТІСТЬ 5,10 трлн	КІЛЬКІСТЬ УЧАСТНИКІВ 422,81 тис ПРОПОЗИЦІЙ НА ТОРГИ 2,31
--	---	---

Рейтинг організаторів

Динаміка

Рис. 1. Основні показники публічних закупівель (2019-2021 рр.)

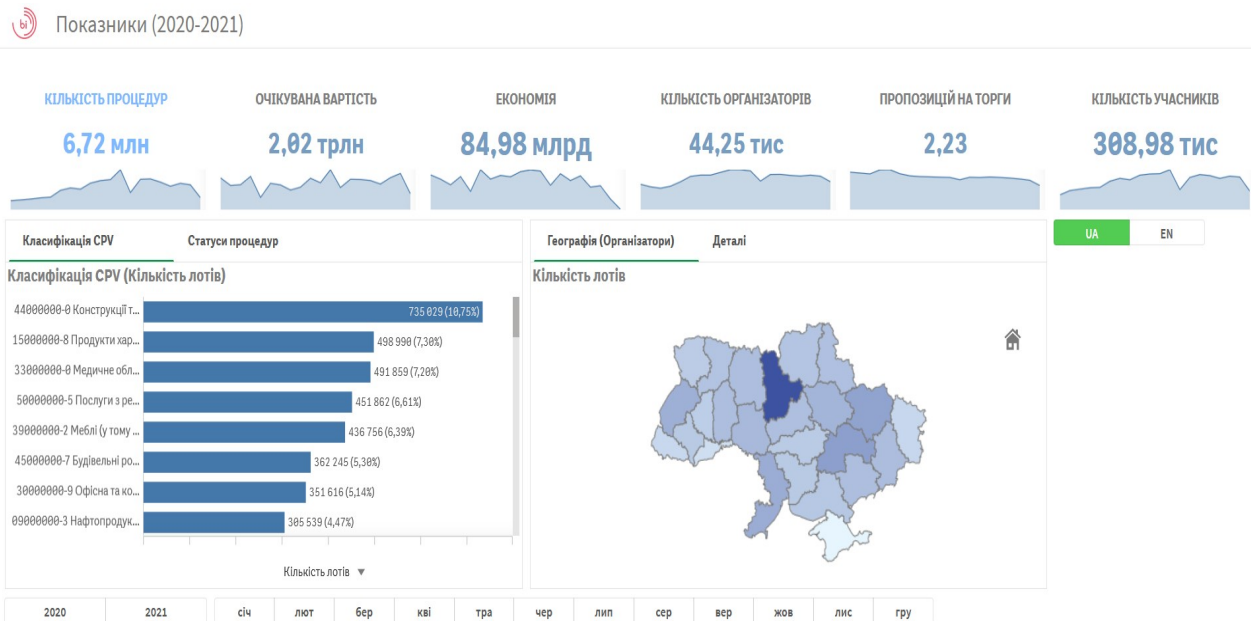
Джерело: складено автором

Наголошено, що інститут публічних закупівель дає можливість державі за допомогою залучення приватного сектора надати суспільству всі необхідні соціальні послуги, а отже, повноцінне виконання державою своїх функцій та нормальне функціонування суспільства є неможливим без наявності ефективних публічних закупівель.

У другому розділі – «Державне управління закупівлями в сучасних гео економічних умовах» – здійснено комплексний порівняльний аналіз процесу розбудови організаційно-правового забезпечення, а також аналіз та оцінка функціонування систем публічних закупівель в країнах Європи й Україні, зроблено висновок про стан системи публічних закупівель, а також виявлено проблеми у функціонуванні існуючих механізмів здійснення закупівель.

Здійснено аналіз розвитку системи публічних закупівель в Україні, в результаті чого доведено, що економіка України не має значного ринкового досвіду, хоча включає в себе певні національні традиції; існує за нерівномірності розвитку різних регіонів між собою; відчуває сильний вплив

держави, плановість, управління зверху, побоювання нових методів та технологій тощо. Загальну динаміку розвитку системи публічних закупівель з моменту впровадження з 01.08.2016 р. відображено на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка розвитку системи публічних закупівель з моменту її впровадження

Джерело: складено автором.

Показано, що у цілому системи публічної закупівельної діяльності в Європейських демократичних країнах мають багато уніфікованих рис, хоча вони створювалися і розвивалися незалежно протягом тривалого історичного періоду. Закупівлі в цих країнах здійснюються відповідно до вимог національних законодавств та домінуючих моделей організацій закупівельної діяльності: розподілена (децентралізована), централізована та комбінована. Однак, при цьому до уваги беруться не лише національні правила закупівель, а й законодавство та рекомендації ООН (Типовий закон ЮНСІТРАЛ про публічні закупівлі) і Європейського Співтовариства (Директиви ЄС), що викликано процесами інтеграції різних регіонів світу та створює об'єктивні передумови для уніфікації законодавства і узгодження інтересів у проведенні державної закупівельної політики з акцентом на конкуренцію.

Оцінка рівня відповідності нормативно-правової складової механізму управління системою публічних закупівель європейським стандартам довела, що в Україні вже сформовано досить широку нормативно-правову базу з цього питання. Однак попри те, що окремими нормами і положеннями політико-правових і юридичних актів України запроваджено майже весь комплекс стандартів державної політики щодо закупівель за державні кошти, передбачених Директивами ЄС, воно ще не повною мірою їм відповідає.

Як доводить аналіз інформації МВС, Генеральної прокуратури та АМК України, набуття чинності норм Закону України «Про здійснення публічних закупівель», низки змін до нього, а також до інших Законів та підзаконних

нормативно-правових актів даної сфери, виявило ряд недоліків і проблем їх практичного застосування, що породило хвилю порушень і скарг, необхідність коригування окремих статей. Для деяких із даних стандартів і досі не знайдено механізмів практичної реалізації електронних закупівель, інші не виконуються органами державної влади або ж виконуються лише частково чи з порушеннями (планування закупівель; оформлення та затвердження документації конкурсних торгів та оприлюднення їх проведення тощо). Формування правової бази системи публічних закупівель супроводжується нечіткою взаємодією і відсутністю єдиної позиції по ряду норм у здійсненні функції контролю ЦОВВ України. Визначено основні проблеми організаційно-правового забезпечення системи публічних закупівель в Україні. А саме: відсутність скоординованої та скоригованої політики публічних закупівель, недосконалість та нестабільність законодавчої бази таких відносин; надмірна децентралізація системи публічних закупівель, відсутність достатньої кількості підготовлених кадрів і системи навчання спеціалістів у даній сфері, брак інформації у замовника про кон'юнктуру ринку продукції, що закуповується; відсутність зацікавленості замовників в економічній ефективності проведених закупівель; прагнення отримати особисту вигоду під час проведення закупівлі

Таким чином, нині система публічних закупівель в Україні характеризується неефективністю регулюючого впливу держави, масштабною неформально-тіньовою складовою, низьким рівнем конкуренції. Отже, взаємодія суб'єктів під час проведення публічних закупівель, крім визначених в базовому Законі, має базуватися на таких системних принципах, як гармонізація інтересів влади, бізнесу та громадянського суспільства; інституціоналізація їх взаємовідносин; підвищення соціальної і фінансово-економічної відповідальності бізнесу і держави за виконання своїх зобов'язань.

У третьому розділі – *«Шляхи формування ефективних механізмів публічних закупівель»* – обґрунтовано модель здійснення електронних закупівель, виокремлено інструменти, критерії та запропоновано методологію моніторингу ефективності публічних закупівель.

Обґрунтовано, що закупівля вважається ефективною за умови додержання наведених нижче критеріїв: закупівля проведена без порушень, які вплинули на вибір переможця, встановленого порядку закупівлі (факт відсутності порушень – перевірка / моніторинг чи розгляд скарги) – правова ефективність; фактична ціна виконання договору про закупівлю нижча від очікуваної вартості закупівель – чим більша різниця, тим вважається більшим економічний ефект від закупівлі – економічна ефективність ; договір виконано без зривів і проблем з боку виконавця – ефективність результату; закупівля здійснена у потрібний час, тобто предмет закупівлі закуплений вчасно з точки зору його використання – ефективність часу.

На основі дослідження факторів, що впливають на процес ефективної закупівлі, створення умов для конкурентного середовища та боротьби з проявами корупції в сфері публічних закупівель, виявлено основні проблеми функціонування системи публічних закупівель: недосконалість правової бази в сфері розміщення державного замовлення; брак інформації у замовника про

кон'юнктуру ринку продукції; корупція і шахрайство; відсутність зацікавленості замовників у ефективності закупівлі; прагнення отримати особисту вигоду під час її проведення; неефективність та недосконалість організації контролю за формуванням і розміщенням державного замовлення; відсутність кваліфікованих фахівців з необхідними знаннями та досвідом участі в конкурсах у постачальників; відсутність координації в діяльності з організації закупівель.

Встановлено, що управління процесами формування і ефективного використання інформаційних ресурсів в організації системи публічних закупівель в електронній формі є однією з пріоритетних функцій урядів провідних країн світу. Відмінною рисою сучасної української системи публічних закупівель є те, що вона побудована переважно на зарубіжному досвіді. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду використання новітніх інформаційних технологій та засобів електронної комерції довів необхідність розвитку єдиного інформаційного електронного простору публічних закупівель та запропонувати нові підходи до формування ринкової аналітичної інформаційної системи публічних закупівель на базі загальних стандартів і параметрів єдиної пошукової системи та інформаційної структури, що дозволить знизити трансакційні витрати та підвищити якість управління публічних закупівель

Доведено, що системі публічних закупівель в Україні слід вжити заходів для розвитку професійного підходу. Такі заходи включають в себе: створення категорії в державному реєстрі спеціалістів, яка опікуються питаннями публічних закупівель – «спеціалісти / службовці з публічних закупівель», основною або єдиною функцією яких є здійснення закупівель; вони повинні мати можливість просування та кар'єрного зростання за допомогою збільшення категорій та рангів, але у межах напрямку державні закупівлі; встановлення кваліфікаційних вимог щодо призначення та просування для різних рівнів посад в сфері публічних закупівель; створення «відділів публічних закупівель» у замовників (генеральних замовників), де працюватимуть спеціалісти на призначених посадах, кожен із відповідним рангом (завдання до кожної посади слід визначити у посадовій інструкції); створення програми для сертифікації навичок і кваліфікації спеціалістів у галузі публічних закупівель, яка проводитиметься Центром підготовки спеціалістів з публічних закупівель, заснованим Міністерством економічного розвитку і торгівлі під контролем Департаменту публічних закупівель з метою сприяння мобілізації потенціалу та професійного зростання працівників сфери публічних закупівель в Україні тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних геоekonomічних умовах та розробці практичних рекомендацій щодо їх удосконалення. На основі дослідження сформульовано такі висновки і пропозиції.

1. Узагальнено науково-теоретичні підходи до дослідження системи публічних закупівель. Встановлено, що головна увага наукової спільноти до нині зосереджена на вузькоспеціалізованих питаннях: ситуація з публічними закупівлями у певній країні, огляд законодавчої бази тощо. Разом з чим в останні

роки спостерігається поживлення академічного інтересу саме до ефективності управління публічних закупівель, зважаючи на всеосяжний вплив публічних закупівель на глобальну та місцеві економіки країн, в результаті чого здійснено спроби розробки концептуальних моделей та схем закупівель. Встановлено, що саме недосконалість системи публічних закупівель вчені та практики відносять до причин низької ефективності освоєння коштів. Дослідження шляхів її розвитку з позиції науки державного управління, створення науково обґрунтованої бази для їх конструювання та коректного співвіднесення з реальною соціально-економічною політикою держави є найбільш актуальним завданням соціально-економічних перетворень в країні. Доведено, що першочергового вдосконалення потребують механізми проведення конкурсних торгів, а також механізми контролю і регулювання процедур публічних закупівель.

2. Доведено, що найбільш дієвими механізмами публічних закупівель є механізм електронних торгів. Охарактеризовано закономірності взаємозалежності механізмів публічних закупівель в єдиній системі конкурентних процедур як допорогових так і надпорогових. Встановлено, що механізм електронних торгів має ряд переваг: оптимізує процес за рахунок збільшення швидкості операцій (немає необхідності бути присутнім під час проведення торгів), зменшує адміністративний тягар (менше документів і часу для підготовки процедури закупівлі), забезпечує більш високий рівень безпеки документів, розміщених через Інтернет. Відтак, електронна форма закупівель є одним із рушійних факторів посилення конкурентоспроможності у короткостроковій та довгостроковій перспективі, дозволяє значно підвищити ефективність допорогових закупівель і зменшити часові витрати на адміністрування публічних закупівель.

3. Досліджено чинне законодавство України про публічних закупівлі, з'ясовано, що в Україні створено певні організаційно-правові передумови для впровадження європейських підходів, які забезпечують становлення і розвиток системи публічних закупівель. Домінуючою тенденцією її розвитку виступає гармонізація українського законодавства в даній сфері до стандартів ЄС. Однак попри те, що окремими нормами і положеннями політико-правових і юридичних актів України запроваджено майже весь комплекс стандартів державної політики щодо закупівель за державні кошти, передбачених Директивами ЄС, виявлено недосконалість системи організаційно-правового забезпечення інституту публічних закупівель, українське законодавство у сфері публічних закупівель містить значну кількість правових прогалин і суперечностей, що стає причиною низького рівня конкуренції та значної кількості зловживань в даній сфері стосовно інституційного функціоналу, механізмів контролю, процедури оскарження, повноти та достовірності звітності, а також безпосередньо аудиту ефективності.

4. Порівняльний аналіз моделей публічних закупівель в Україні та європейських країнах, дав можливість визначити напрями розвитку системи публічних закупівель, а саме впровадження наступних заходів: розробка та прийняття Стратегії розвитку публічних закупівель; необхідність внесення змін до Закону «Про публічні закупівлі», а саме: техніко-редакційного та

термінологічного доопрацювання; запровадження адміністративної та кримінальної відповідальності за недобросовісну участь в конкурсних торгах, блокування їх проведення, змову учасників тощо; запровадження реєстру учасників та реєстру недобросовісних учасників; розробка методик оцінки кваліфікації постачальників і їх пропозицій за видами продукції, залучення професійних консультантів; мотиваційні заходи для членів ККТ; запровадження інституту електронних закупівель.

5. Виявлено критерії ефектизації системи публічних закупівель за результатами впровадження механізму електронних закупівель: найкраща ціна для держави; мінімальні часові витрати при проведенні процедури електронних закупівель; конкурентність: забезпечується за рахунок збільшення кола та географії учасників закупівель (через зручність укладення договорів та доступність реєстрації на електронному майданчику) і забезпечення анонімності учасників закупівель; доступність (як наслідок, розширення кола замовників та учасників, їх географії); мінімізація можливості змови замовників та учасників; мінімізація впливу замовника на процес визначення переможця; захист і безпека інформації; мінімізація витрат на формування та адміністрування звітності; зменшення витрат для учасників закупівель, замовників та Уповноваженого органу; зниження рівня корупції (за рахунок анонімності як замовників так і учасників).

6. Запропоновано методологію моніторингу ефективності публічних закупівель, яка ґрунтується на гіпотезі, що діяльність державних органів з виявлення порушень та нарахування завданих ними збитків не тотожна визначенню ефективності проведеної закупівлі. Існуючий нині аналіз ефективності закупівлі, який здійснюється Уповноваженим органом на практиці зводиться лише до виявлення певного виду порушень при проведенні процедури і не пов'язаний з аналізом якісних показників закупівлі та економічним аналізом умов її здійснення. Відтак, доведено, що в основі запропонованої методології має бути чіткий механізм, який забезпечує усунення протиріччя – для повноцінної реалізації норми щодо встановлення підстав вважати, що закупівля, здійснена з певними порушеннями та / або відповідно до умов пропозиції, визнаної замовником найбільш економічно вигідною, завдала або може завдати збитків державі. На основі такого підходу розробляється відповідний документ та методичні рекомендації, що мають бути затверджені наказом Уповноваженого органу.

7. Виявлено проблеми здійснення підготовки спеціалістів у сфері публічних закупівель: відсутність мотивації у самих спеціалістів; з боку держави – відсутність механізму регулювання системи навчання та підвищення кваліфікації фахівців у сфері публічних закупівель. Доведено, що однією з основних рис сучасної професійної системи закупівель є спеціалісти, які займаються плануванням і проведенням процесу, що пройшли ефективно навчання з виконання цих функцій. У цих системах навчання повинно відбуватися не тільки на початку роботи в галузі, але через регулярні інтервали протягом усієї кар'єри посадовців з метою постійного оновлення та покращення їхніх навичок.

8. Розроблено пропозиції та надано практичні рекомендації щодо формування ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних геоелекономічних умовах:

- Доповнити частину 2 статті 16 Закону України «Про публічні закупівлі» новим критерієм - «якість» або «якісним кваліфікаційним критерієм», під яким слід розуміти сукупність властивостей товарів, робіт, послуг, що повністю задовольняє потребу замовника, має високий рейтинг і відповідає найвищим міжнародним та національним стандартам (ергономічним, технологічним, технічним).

- Запровадити «чорні списки» або «реєстр недобросовісних учасників» для уникнення цінового демпінгу і подальшого недопущення недобросовісних учасників до участі у закупівлях.

- Забезпечити повну автоматизацію процесу обміну інформації між державними реєстрами під час оцінки і розгляду пропозицій учасників.

- Впровадити безпаперовий обмін інформації на всіх етапах здійснення закупівлі, особливо в частині укладення електронних договорів та автоматичної їх реєстрація в органах державної казначейської служби.

- Для професіоналізації фахівців у сфері публічних закупівель, після внесення будь-яких змін до Закону України «Про публічні закупівлі» або підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють сферу публічних закупівель, впровадити необхідність підвищення кваліфікації (навчальні семінари, вебінари, схематичне зображення змін «що було» і «що стало») тощо як обов'язкове.

- Рекомендувати до здійснення такі заходи, що сприятимуть усуненню недоліків у системі публічних закупівель в Україні: запровадження механізму електронних закупівель; забезпечення переведення тендерної документації повністю в електронний формат; збільшення частки «зелених» публічних закупівель з метою мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, шляхом затвердження уповноваженим органом, що здійснює регулювання та реалізує державну політику у сфері закупівель, чітко визначених методик оцінки тендерних пропозицій за екологічними критеріями, для можливості широкого використання фахівцями з публічних закупівель при оголошенні процедур закупівель.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Публікації у наукових фахових виданнях України з державного управління та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Міщенко Р.І. До питання фаховості працівників у сфері державних закупівель. *Економіка та держава*. 2011. № 9. С. 131-133. [Міжнародна наукометрична база: Google Scholar, Open Access, We are Crossref, WorldCat, фахове видання]. (0,4 друк. арк.).

2. Міщенко Р.І. Аналіз ефективності проведення державних закупівель в державній сфері (погляд замовників (органи державної влади) та учасників (комерційні підприємства). *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія “Управління”. 2013. № 4. С. 284-295. [фахове видання]. (0,6 друк. арк.).

3. Міщенко Р. І. Контроль державних органів влади в сфері державних закупівель. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 19. С. 139-143. [Міжнародна наукометрична база: *Google Scholar, Index Copernicus, Open Access, We are Crossref, WorldCat, фахове видання*]. (0,6 друк. арк.).

4. Міщенко Р. І. Державне регулювання сфери публічних закупівель в сучасних геоекономічних умовах. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019. № 3. С. 223-228. [Міжнародна наукометрична база: *Google Scholar, Index Copernicus, фахове видання*]. (0,5 друк. арк.).

5. Міщенко Р. І. Концептуальні положення розвитку системи державного управління у сфері державних закупівель. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 351-357. [Міжнародна наукометрична база: *Google Scholar, Index Copernicus, фахове видання*]. (0,5 друк. арк.).

Публікації в наукових виданнях іноземних держав за напрямом, з якого підготовлено дисертацію:

6. Мищенко Р.И. Предотвращение и противодействие коррупции в сфере государственных закупок: анализ опыта Украины и зарубежных стран. *Актуальные проблемы современности: наука и общество*. 2013. № 1 (1). С. 34-40. (0,4 друк. арк.).

7. Mishchenko R. Harmonization of mechanisms of procurement of the electronic system PROZORRO to the requirements and rules of the WORLD BANK. *SocioWorld-Social Research & Behavioral Sciences*. 2021. V. 04 I. 02. P. 54-61. (0,5 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Міщенко Р.І. Конкурсні торги: загальні положення. *Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики: Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (27 травня 2011 р.)*; у 2 т. К.: НАДУ, 2011. Т.1. С.478-480. (0,2 друк. арк.).

9. Міщенко Р.І. Підвищення кваліфікації кадрів органів публічної влади у сфері державних закупівель. *Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (28 жовтня 2011 р.)*; у 2-х томах. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2011. Т. 2. С. 295-296. (0,1 друк. арк.).

10. Міщенко Р.І. Електронні закупівлі як інструмент взаємодії влади і бізнесу. *Дні інформаційного суспільства – 2012: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (24-25 квітня 2012 р.)*. К.: НАДУ, 2012. С. 40-41. (0,1 друк. арк.).

11. Міщенко Р.І. Геоекономічні аспекти розвитку державних закупівель на теренах України у XII-XIX ст. *Наука як ресурс модернізації стратегії держави: матеріали наукової конференції (16 травня 2011 р.)*; у 2-х томах. К.: НАДУ, 2012. Т. 1. С. 171-174. (0,2 друк. арк.).

12. Міщенко Р.І. Кадрова політика у сфері державних закупівель. *Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (31 травня 2012 р.)*. К.: НАДУ, 2012. С. 142-144. (0,2 друк. арк.).

13. Міщенко Р.І. До питання адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу у сфері державних закупівель. *Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* (25 квітня 2013 р.); у 2-х томах / за наук. ред. Ю. Ковбасюка, К. Ващенко, С. Загороднюка. К.: НАДУ, 2013. Т. 1. С. 388-389. (0,1 друк. арк.).

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

14. Міщенко Р.І. Електронні закупівлі реалії впровадження в сучасних геоелекономічних умовах. *Науково-практичний журнал «Вісник державної служби України»*. 2012. № 2/2012. С. 55-60. (0,4 друк. арк.).

15. Міщенко Р.І. Органи контролю уповноважені здійснювати порядок дотримання законодавства у сфері державних закупівель. *Координати управління: збірник наукових праць*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. Вип. 4. С. 242-234. (0,6 друк. арк.).

16. Міщенко Р.І. Договір про закупівлю: укладаємо з особливостями – 2013. *«Головбух: БЮДЖЕТ»: Тижневик робочих ситуацій для бухгалтера бюджетної установи*. 2013. № 06(56). С. 25-29. (0,4 друк. арк.).

17. Організація діяльності державного службовця / М.Канавець (кер. авт. кол.) та ін.; за заг. ред. К. Ващенко. К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2018. 320 с. *Особистий внесок автора: охарактеризовано систему публічних закупівель для державних службовців; розділ 8*. (2,1 друк. арк.).

18. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань державного менеджменту в контексті реалізації адміністративної реформи / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 15 с. *Особистий внесок автора: узагальнено підходи до організації контролю*. (0,1 друк. арк.).

19. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань взаємодії з громадськістю в умовах реалізації адміністративної реформи / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 27 с. *Особистий внесок автора: запропоновано порядок взаємодії державних службовців з громадськістю*. (0,1 друк. арк.).

20. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань державного регулювання закупівель в умовах реалізації адміністративної реформи / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 22 с. *Особистий внесок автора: обґрунтовано необхідність навчання та підвищення кваліфікації державних службовців уповноважених на проведення процедур закупівель*. (0,1 друк. арк.).

21. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань стратегічними управління людськими ресурсами як елементу модернізації системи державної служби / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 29 с. *Особистий внесок автора: укладання глосарію термінів*. (0,2 друк. арк.).

22. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань відкритості та прозорості органів державної влади в контексті законодавства про доступ до публічної інформації / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 21 с. *Особистий внесок автора: укладання глосарію термінів. (0,2 друк. арк.).*

23. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань комунікативної компетентності державних службовців як елементу модернізації системи державної служби / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 26 с. *Особистий внесок автора: підготовка та укладання матеріалів за темою «Мультимедійна презентація у роботі державного службовця». (0,1 друк. арк.).*

24. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань запобігання і протидії проявам корупції як елементу модернізації системи державної служби / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 36 с. *Особистий внесок автора: підготовка та укладання матеріалів за темою «Антикорупційне законодавство України». (0,1 друк. арк.).*

25. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань функціонального обстеження органів державної влади в умовах реалізації адміністративної реформи / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 13 с. *Особистий внесок автора: визначено алгоритм дій організаційних заходів з підготовки проведення функціонального обстеження. (0,1 друк. арк.).*

26. Навчальна програма тематичного семінару підвищення рівня професійної компетентності державних службовців з питань впровадження ІТ-менеджменту в умовах модернізації державної служби / уклад.: О.Руденко та ін.; за заг. ред. В.Потяка. 2012. 14 с. *Особистий внесок автора: підготовка та укладання матеріалів за темою «Корисні сервіси та інструменти». (0,1 друк. арк.).*

27. Стратегічне планування муніципального розвитку: навчально-методичний посібник / Т. Євтухова та ін. ДП «Укртехінформ». К., 2013. 205 с. *Особистий внесок автора: досліджено систему стратегічного управління місцевого розвитку. (1,1 друк. арк.).*

28. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: навчально-методичний посібник / Т. Євтухова та ін. ДП «Укртехінформ». К., 2013. 250 с. *Особистий внесок автора: охарактеризовано систему проведення громадського контролю на місцевому рівні; розділ 8. (1,1 друк. арк.).*

29. Розвиток ресурсної бази органів державної влади в рамках розвитку співробітництва з європейськими інституціями, міжнародними фінансовими та донорськими організаціями. Івано-Франківськ, 2012. 168 с. *Особистий внесок автора: здійснено огляд програм технічної допомоги, що здійснюють свою діяльність в Україні; підрозділ 1.2 (1,1 друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Мищенко Р.І. Формування ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних геоекономічних умовах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2021.

Дисертаційна робота присвячена вивченню теоретико-методологічних засад ефективних механізмів публічних закупівель в сучасних геоекономічних умовах та розробці практичних рекомендацій щодо їх удосконалення. У роботі узагальнено науково-теоретичні підходи до дослідження системи публічних закупівель в сучасних геоекономічних умовах, виокремлено найбільш ефективні механізми публічних закупівель; обґрунтовано запровадження конкурентних механізмів публічних закупівель у їх взаємозалежності від процедури закупівлі в єдиній системі акомодатії. Охарактеризовано зарубіжний досвід, визначено уніфіковані риси системи публічних закупівель та можливості його імплементації в Україні; з'ясовано ступінь відповідності чинного законодавство України про публічних закупівлі нормам права демократичних країн.

Запропоновано методологію моніторингу ефективності публічних закупівель з урахуванням принципів інституційної взаємозалежності «держава, бізнес, громадянське суспільство»; доцільності та економічної обґрунтованості прийнятих рішень, що орієнтована на упередження корупційних ризиків. Обґрунтовано необхідність запровадження механізму електронних закупівель, забезпечення змагальності на конкурентних засадах з максимальним залученням представників бізнесу з метою досягнення економії часових та бюджетних ресурсів, мінімізації правових і організаційних порушень.

Ключові слова: державне управління, публічні закупівлі, механізми публічних закупівель, ефективність публічних закупівель, електронні закупівлі, часові та бюджетні ресурси, геоекономічний розвиток.

АННОТАЦИЯ

Мищенко Р.И. Формирование эффективных механизмов публичных закупок в современных геэкономических условиях. - Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 - механизмы государственного управления. - Национальный университет «Черниговская политехника». - Чернигов, 2021.

Диссертация посвящена изучению теоретико-методологических основ эффективных механизмов публичных закупок в современных геэкономических условиях и разработке практических рекомендаций по их усовершенствованию. В работе обобщены научно-теоретические подходы к исследованию системы публичных закупок в современных геэкономических условиях, выделены наиболее эффективные механизмы публичных закупок; обоснованно внедрение

конкурентных механизмов публичных закупок в их взаимозависимости от процедуры закупки в единой системе аккомодации. Охарактеризованы зарубежный опыт, определены унифицированные черты системы публичных закупок и возможности их имплементации в Украине; выяснена степень соответствия действующего законодательства Украины о публичных закупках нормам права демократических стран.

Предложена методология мониторинга эффективности публичных закупок с учетом принципов институциональной взаимозависимости «государство, бизнес, гражданское общество»; целесообразности и экономической обоснованности принятых решений, ориентирована на предупреждение коррупционных рисков. Обоснована необходимость введения механизма электронных закупок, обеспечения состязательности на конкурсной основе с максимальным привлечением представителей бизнеса с целью достижения экономии временных и бюджетных ресурсов, минимизации правовых и организационных нарушений.

Ключевые слова: государственное управление, публичные закупки, механизмы публичных закупок, эффективность публичных закупок, электронные закупки, временные и бюджетные ресурсы, геоэкономический развитие.

ANNOTATION

Mishchenko R.I. Formation of effective mechanisms of public procurement in modern geoeconomic conditions. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sciences in public administration on a specialty 25.00.02 - mechanisms of public administration. - National University «Chernihiv Polytechnic». - Chernihiv, 2021.

The subject of the dissertation is the study of theoretical and methodological principles of efficient public procurement in modern geoeconomics and the development of practical guidelines for their improvement. The paper substantiates the implementation of competitive public procurement in modern geoeconomics interdependent on the procurement procedure in the unified accommodation system. This is the result of the efficient public procurement, provided that the market offers the best products at the lowest price due to its inherent mechanisms. As a result, adaptation of e-procurement in accordance with the World Bank regulations by switching to an electronic format, ensuring competitiveness, maximum involvement of business representatives are recommended. This will save time and budget funds, reduce law and organizational violations, allow to appeal unfair decisions, ensure the rights of all participants, identify the algorithms in action of authorized persons for efficient procurement.

This approach showed the need in the e-procurement mechanism with the improvement of the following components: standardization of a set of requirements, development and implementation of a unified algorithm in action; unification of the appeal procedure; normalization of powers and functions of the Anti-Monopoly Committee of Ukraine. This mechanism will lead to healthy competition, involve international procurement participants, ensure their anonymity, information security, reduce reporting and administration expenses, reduce expenses for procurement participants, customers and the authority, reduce corruption.

The criteria of efficient public procurement are selected, proving, firstly, the need in addition of the following criteria – the geoeconomic logistic factor at the regional level; timely delivery of goods, works and services; warranty service; relevant experience; secondly, the expansion of the subcriteria – combination of quantity/quality depending on successful projects and complexity of competitive procurement; obtaining a quality product at the lowest price; thirdly, the ranking of the quality criterion in each case; fourth, the development of appropriate methods and methodologies, public approval, given the e-procurement system used.

The monitoring of the efficient public procurement is specified, given the institutional interdependence “state – business – civil society”; qualitative and quantitative compliance with the provision of goods, works and services; expediency and economic validity of the decisions made; efficiency evaluations; probable risk index; internal control; compensation mechanisms. This methodology is aimed at identifying inconsistent procedural actions, preventing corruption risks and ensuring the correct use of directives in public procurement at the supranational level and quantitative verification of the use of EU unified public procurement.

Specifics of public procurement in modern geoeconomics for improved organization and functioning of the modern public procurement system in Ukraine is emphasized. This approach at the state level offers a combination of national and regional parameters within national thresholds to optimize logistics, quality of goods, works, services and the rational use and saving of budget funds. At the supranational level – supranational procurement at the international level in case of construction, repair, reconstruction of important infrastructural and social objects, providing social service providers with high-technology equipment. This allows to achieve the relevant absolute efficiency of the process and mechanisms – legal efficiency, economic efficiency, result efficiency, time efficiency.

The following methods of domestic legislation adaptation to European laws and standards are recommended, given the best European experience – improving the optimal use of public funds, auditing legal procurement, achieving public confidence. This approach regulates government orders at three levels of government: international, EU and national legislation.

The following proposals and practical guidelines for efficient public procurement in modern geoeconomics are developed: implementation of e-procurement; controlled and legitimate involvement of government agencies in procurement; changed organization of financial flows with funding product deliveries for credit institutions; public control over procurement expenses due to the implementation of permanent random audits and result publication; optimized division of powers among different levels of the public administration system; formation of a professional development model of public procurement specialists based on the feature structuring of their motivational support.

Key words: public administration, public procurement, mechanisms of public procurement, efficiency of public procurement, electronic procurement, time and budget resources, geoeconomic development.

Підписано до друку 25.08.2021 р. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № 36/21.

Редакційно-видавничий відділ Національного університету «Чернігівська політехніка»
14035, Україна, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 7128 від 18.08.2020 р.